

Motion till riksdagen 2022/23:2299

av Stina Larsson (C)

med anledning av skr. 2022/23:23 Riksrevisionens rapport om statens insatser mot invasiva främmande arter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur insatser mot invasiva främmande arter på land och till havs kan växlas upp och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att skapa ett nytt nationellt program med lokala åtgärdssamordnare för den biologiska mångfalden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Invasiva främmande arter är ett relativt nytt men snabbt växande hot mot den biologiska mångfalden i Sverige. I takt med att planeten – både landytor och haven – blir varmare så blir det lättare för arter som inte förekommer naturligt i de svenska och nordiska ekosystemen att etablera sig, vanligtvis med konsekvensen att de tränger ut inhemska arter som faktiskt spelar en viktig roll i ekosystemet. I värsta fall kan de påverka hela ekosystemet och dess tjänster negativt genom att enbart föröka sig eller sprida sig. Mårdhunden, blomsterlupinen, mördarsniglar och filtsjöpfung är några exempel på arter som på olika sätt etablerat sig i Sverige till negativa effekter. Att bekämpa dess fortsatta etablering och spridning behöver vara högt prioriterat inom miljöpolitiken varför Centerpartiet länge har föreslagit att bekämpningsinsatser bör växlas upp och förstärkas, både på land och i havet.

I mitten på maj detta år så presenterade Riksrevisionen en omfattande och grundlig granskning om hur statens arbete med att bekämpa invasiva främmande arter går. Bland många slutsatser så konstaterade granskningen att arbetet under såväl tidigare regeringar som denna går för långsamt samt inte fungerar så ändamålsenligt eller effektivt som det bör göra för att kunna nå de svenska miljömålen och säkerställa ett fullgott skydd för

den svenska naturen och dess arter. Riksrevisionen fann vidare att berörda myndigheter, däribland Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten, inte har genomfört tillräckliga insatser samt att det råder viss problematik kopplat till ansvarsfrågor om vilken myndighet som ska genomföra vilka åtgärder och hur insatser ska följas upp. Trots att flertalet problem kopplat till bekämpandet av invasiva arter i vissa aspekter har varit kända sedan 1990-talet så har ansvariga myndigheter inte gjort ett tillräckligt omfattande arbete, något som tidigare regeringar också bör ha visst ansvar för. En viktig slutsats för det fortsatta arbetet är att berörda myndigheter, inte minst Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten, bör kartlägga de invasiva arterna i högre utsträckning och bli bättre på miljöövervakning. I dagsläget saknas det en grundläggande förteckning över invasiva främmande arter och dess utbredning och det är heller inte tillräckligt utrett vilka metoder som är mest effektiva för bekämpning, något som är ett resultat av bristen på en gemensam strategi och effektiv styrning.

Denna fråga får förnyad och ökad aktualitet till följd av den sittande regeringens budgetproposition. I denna så föreslås anslaget till Naturvårdsverket samt anslaget till miljöövervakning dras ned med över 100 miljoner kronor vardera under kommande treårsperiod, samt att anslaget till åtgärder för värdefull natur mer än halveras från dryga 2 miljarder kronor i år till endast 900 miljoner kronor år 2025. Dessa kraftiga nedskärningar har förstås stora implikationer på naturvård överlag och bekämpandet av invasiva främmande arter specifikt. I ljuset av detta så framstår möjligheterna att leva upp till Riksrevisionens rekommendationer som begränsade. Av nämnda anledningar anser vi att regeringen bör se över hur mer resurser långsiktigt kan läggas på arbetet med att bekämpa invasiva främmande arter.

Sverige har länge förlitat sig på de centrala myndigheterna och dess olika program och projekt i ett system präglad av en uppifrån-och-ned-ansats för att bedriva naturvård, bevara biologisk mångfald samt bekämpa invasiva främmande arter. Det har sina fördelar och som föreslås ovan så måste tillräckliga resurser och medel anslås till dessa aktörer, men det finns också ett behov av att vända på perspektivet och sättet Sverige arbetar med dessa frågor. Centerpartiet vill därför se över möjligheten att skapa ett nytt nationellt program med lokala åtgärdssamordnare som arbetar tätt ihop med både markägare och kommuner med att ta fram åtgärder och lösningar som passar lokala förutsättningar och de invasiva främmande arter som är relevanta i det berörda närområdet. En liknande arbetsmodell som det går att dra viktiga lärdomar ifrån är LEVA-programmet som arbetar med att förebygga övergödning från jordbruket. Det har levererat resultat som inga andra insatser mot övergödning har gjort tidigare. Ett snarlikt program för naturvård inklusive bekämpandet av invasiva främmande arter kan med fördel ha ett centralt samordningskansli men den verkliga styrkan ligger hos just lokala åtgärdssamordnare som i samförstånd med den enskilde markägaren och berörda kommunala aktörer tar fram effektiva lösningar som bygger på frivillighet och viljan hos markägaren. Åtgärdssamordnaren bör också kunna hjälpa markägaren att söka bidrag och tillstånd för olika insatser och investeringar som både stärker motståndskraften i landskapet och effektiviserar den löpande naturvården. En mer utpräglad nedifrån-och-upp-ansats har också fördelen att det blir lättare att upptäcka spridningen av nya invasiva arter samt arter som håller på att trängas ut och att larmsignaler då tas på större allvar.

